

การเปลี่ยนผ่านความรู้ของวารสารรัฐศาสตร์ไทย

The knowledge transformation of Thai Political Science Journal

เฉลิมพล ศุภมมงคล¹ สุชาติ ศรียารัตนย์² นิพนธ์ โชะเฮง²
& จุมพล หินิมพานิช³

Chaloemphon Suphamongkhon, Suchart Sriyaranya,

Nipon Sohng & Jumpol Nimpanich

Corresponding Author: khax89@hotmail.com

Received: 12/10/65 Revised: 28/11/65 Accepted: 28/11/65

บทคัดย่อ

ตั้งแต่การเกิดขึ้นของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ถือได้ว่าเป็นเอกสารทางวิชาการอีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์สู่สาธารณะ วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ของไทยผ่านยุคสมัยต่างๆ มาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยศึกษาวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จนถึงปี พ.ศ. 2562 พบว่าวารสารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละยุคสมัยการเปลี่ยนแปลงบริบทของ

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สังคมในด้านต่าง ๆ ย่อมส่งผลต่อวารสารหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นทั้งรูปแบบ เนื้อหา ปัญหาต่างๆ ของการจัดการวารสาร งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษารายเอกสาร จากวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ผู้วิจัยแบ่งยุคสมัยของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยออกเป็น 3 ยุคด้วยกัน แบ่งจากการเกิดขึ้น และการหยุดตีพิมพ์วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1. ศึกษาถึงการเปลี่ยนผ่านความรู้รัฐศาสตร์ไทยในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย ช่วง พ.ศ. 2504-2562 ในประเด็นความรู้จากบทความในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน 2. ศึกษาปัญหาของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยในยุคต่างๆ ที่ส่งผลต่อความรู้ในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย เพื่อแสดงให้เห็นว่าแต่ละยุคสมัยของวารสารนั้นต้องผ่านสิ่งต่างๆ ที่ทำให้มีวารสารที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ พบว่าวารสารในอดีต กับวารสารในปัจจุบัน ในภาพรวมมีความแตกต่างกันมากพอสมควรโดยเฉพาะด้านรูปแบบของวารสาร ส่วนเนื้อหาของบทความในวารสารนั้นมีทั้งแบบที่ให้ความรู้ในทางทฤษฎี บทความที่เข้ากับยุคสมัยในแต่ละยุค จนกระทั่งปัจจุบันบทความในวารสารมีความหลากหลายในเนื้อหามากขึ้น

คำสำคัญ: รัฐศาสตร์; วารสาร; ยุคสมัย

Abstract

Since the emergence of Thai political science academic journals in 1961, they can be regarded as another type of academic papers that are important in disseminating political science knowledge to the public. Thai political science academic journals have passed through various eras until now. The researcher studied academic journals in political science until 2019 and found that journals from the past to the present have changed in social contexts in various areas which inevitably affect many aspects of journals, such as form, content and various issues of journal management. This research is a qualitative study. by collecting data from academic journals in political science. The researcher divided the era of Thai political science academic journals into 3 eras. dating from their origination until ceasing to publish. The objectives are: 1. To study the transition of Thai political science knowledge in academic journals on Thai political science during 1961-2019 on the issue of knowledge from articles in Thai political science journals during different periods; 2. To study problems of Thai political science academic journals in different eras that affect knowledge in Thai political science academic journals, as to

demonstrate that each era of a journal has to go through obstacles that make up the journal that it is today. It was found that journals in the past compare with current ones are considerable differences, especially in terms of the format of the journals. As for the content of articles in journals, there are both theoretical knowledge and contemporary ones. At present, journal articles have more variety in contents.

Keyword: Political Science; journal; era

บทนำ

วารสารทางวิชาการถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกคือ วารสารสังคมศาสตร์ ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2504 หลังจากนั้นก็มีวารสารวิชาการทางรัฐศาสตร์ไทยเกิดตามขึ้นมามากมายบ้างน้อยบ้างตามแต่ช่วงเวลา ผ่านช่วงยุคสมัยต่างๆ วารสารจึงเป็นพื้นที่ทางวิชาการที่นำเสนอความรู้ขนาดสั้น กระชับ ที่ผ่านการศึกษามาแล้วจึงสรุปออกมาเป็นบทความ จนถึงปัจจุบันวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงยุคแรก ทำให้

วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากทั้งส่วนของรูปแบบวารสาร เนื้อหาของบทความในวารสาร และปัญหาด้านต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคให้กับการตีพิมพ์วารสาร

กว่า 60 ปีที่วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยเป็นพื้นที่ทางวิชาการให้กับวงวิชาการรัฐศาสตร์ ได้แสดงให้เห็นถึงภาพของความรู้ในยุคต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงจากปัจจัยหลากหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลก บริบทของสังคมไทย ความก้าวหน้าในด้านต่างๆ ปัญหาของการจัดทำวารสาร ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้วารสารมีแต่ละช่วงยุคที่มีความแตกต่างกัน ทางด้านผู้จัดทำวารสารต่างก็มีความพยายามให้วารสารเอาตัวรอดได้ในแต่ละยุคที่มีปัจจัยและอุปสรรคแตกต่างกันออกไป ดังนั้นวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยจึงเป็นพื้นที่ทางวิชาการประเภทหนึ่งที่มีความน่าสนใจในการศึกษาว่าตลอดระยะเวลาตั้งแต่การเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบันนั้น มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง เพราะบทความในวารสารวิชาการสามารถมองเห็นภาพของทั้งพัฒนาการ สถานภาพ และการเปลี่ยนแปลงจุดสนใจ ของความรู้ในแต่ละช่วงเวลา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร (document study) คือ วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ของไทย ศึกษาทั้งใน

ส่วนของเนื้อหาในบทความ บทบรรณาธิการของวารสาร ภาพรวมของวารสาร ปัญหาของวารสาร โดยผู้วิจัยแบ่งยุคของวารสาร ออกเป็น 3 ช่วงยุคด้วยกัน โดยใช้เกณฑ์การแบ่งยุคจากจำนวนวารสารที่เกิดขึ้นและการหยุดตีพิมพ์ของวารสารในแต่ละช่วงเวลาที่จะทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยเลือกเฉพาะวารสารที่เป็นวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ในช่วงเวลาดังตั้ง พ.ศ. 2504–2562 และการสัมภาษณ์เชิงลึก ไชยันต์ ไชยพร อดีตบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ และชนเศ วงศ์ยานนาวา บรรณาธิการรัฐศาสตร์สาร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนผ่านความรู้รัฐศาสตร์ไทยในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย ช่วง พ.ศ. 2504-2562 ในประเด็นความรู้จากบทความในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาปัญหาของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยในยุคต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความรู้ในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาจากวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาจากวารสารเล่มที่เก่าแก่ที่สุด ที่เริ่มตีพิมพ์ครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 และวารสารอื่นที่เกินขึ้นหลังจากนั้น จนถึง ปี พ.ศ. 2562 ผู้วิจัย

คัดเลือกวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์เฉพาะที่สามารถหาข้อมูลได้จากทั้งวารสารที่เป็นรูปเล่มจากห้องสมุดต่าง ๆ และวารสารรูปแบบดิจิทัลเท่านั้น ส่วนวารสารที่มีเนื้อหาหลากหลายผู้วิจัยเลือกกล่าวถึงบางส่วนเท่านั้น ดังนี้

1. วารสารสังคมศาสตร์ ของ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2504) 128 ฉบับ
2. วารสารธรรมศาสตร์ ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2505) 122 ฉบับ
3. สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (2506) 100 ฉบับ
4. รัฐศาสตร์นิเทศ ของ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2508) 41 ฉบับ
5. รัฐศาสตร์สาร ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2515) 129 ฉบับ
6. วารสารรัฐศาสตร์ ของ ชมรมรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2516) 15 ฉบับ
7. สังคมศาสตร์การแพทย์ ของ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2520) 10 ฉบับ
8. เศรษฐศาสตร์การเมือง ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2524) 29 ฉบับ
9. วารสารพระปกเกล้า ของสถาบันพระปกเกล้า (2546) 48 ฉบับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย ตั้งแต่การเกิดขึ้นของวารสารด้านนี้ครั้งแรก คือวารสารสังคมศาสตร์ของ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ คือ 1. เนื้อหาของบทความในวารสาร และ 2. ภาพรวมและสภาพของตัววารสาร ในยุคต่างๆ 3 ยุค ดังนี้

1. เนื้อหาของบทความในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย

1.1 ยุคกำเนิดวารสาร ช่วง พ.ศ. 2503 – 2525 พบว่าในช่วงยุคของการเกิดขึ้นของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยนั้น เริ่มจากวารสารสังคมศาสตร์ ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่วง 2-3 ปีแรกนั้น พบว่ามีเนื้อหาด้าน ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ ปรัชญาการเมือง สังคมวิทยา การเมืองระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองไทย สังคมไทย ปัญหาสังคม ปีต่อมาวารสารธรรมศาสตร์ ที่ออกตามหลังมา ก็มีเนื้อหาทางด้านรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เรื่องระหว่างประเทศ รวมถึงเรื่องสังคมทั่วไป เพียงไม่กี่บทความ ในช่วง 2-3 ปีแรกทั้งสองวารสารยังมีบทความยังมีไม่มากนัก และวารสารธรรมศาสตร์ ออกมาได้เพียง 2 ปี มีเพียง 4 ฉบับ แล้วก็หยุดตีพิมพ์ไป

ในปี พ.ศ. 2506 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ออกสังคมศาสตร์ปริทัศน์ เนื้อหาที่มีความหลากหลายมากกว่าวารสารทั้ง 2 ที่ออกมาก่อนหน้า ครอบคลุมศาสตร์ทางสังคมอื่นด้วย เช่น เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา สังคมศาสตร์ปริทัศน์มีผู้เขียนที่เป็นบุคคลทั่วไป จึงเป็นเหมือนเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ให้กับสังคม บทความในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการ วิเคราะห์ และวิพากษ์การเมือง วิพากษ์ความรู้ วิพากษ์สังคม รวมถึงเรื่องปัญหาชายขอบต่าง ๆ เช่น ปัญหาชาวนา สังคมศาสตร์ปริทัศน์มีเนื้อหาประเภทนี้มากกว่าวารสารอื่นในช่วงเวลาเดียวกัน จะเรียกว่าสังคมศาสตร์ปริทัศน์ เป็นสิ่งพิมพ์นอกกระแสจากวารสารวิชาการอื่นก็ได้ ในช่วงที่สังคมศาสตร์ปริทัศน์ยังคงมีการตีพิมพ์อยู่นั้น นอกจากฉบับปกติแล้วยังมี ฉบับ นักศึกษา ซึ่งเป็นฉบับที่ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา กับบุคคลภายนอก ทำให้มีมิติและมุมมองที่ไม่ใช่ในเชิงวิชาการเพียงอย่างเดียว

ในปี พ.ศ. 2508 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ออกวารสาร รัฐศาสตร์นิเทศ มีเนื้อหา ในแบบเดียวกับวารสารสังคมศาสตร์ มีความหลากหลายของเนื้อหาใกล้เคียงกัน โดยส่วนใหญ่แล้วยังจะมีเรื่องทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ ปรัชญาการเมือง การเมืองไทย การเมืองต่างประเทศ และปัญหาสังคมทั่วไป รัฐศาสตร์นิเทศ ตีพิมพ์จนถึงช่วง พ.ศ. 2521

วารสารธรรมศาสตร์ที่กลับมาตีพิมพ์ใหม่อีกครั้งปี พ.ศ. 2514 มีเนื้อหาค่อนข้างที่จะมีความหลากหลายพอสมควร บทความทางรัฐศาสตร์ในวารสารธรรมศาสตร์ในยุคนี้ มีทั้งปรัชญาการเมือง การเมืองไทย สังคมไทย การเมืองระหว่างประเทศ ขณะที่บทความด้านอื่นมีทั้งเรื่อง เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม บทความในวารสารธรรมศาสตร์ค่อนข้างที่จะครอบคลุมเนื้อหาทางด้านรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ มากกว่าวารสารอื่น แต่จะไม่ค่อยมีเรื่องการวิพากษ์การเมืองเท่าสังคมศาสตร์ปริทัศน์

ในปี พ.ศ. 2515 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ออกวารสารอีกหนึ่งวารสารขึ้นมาคือ รัฐศาสตร์สาร บทความในรัฐศาสตร์สารในช่วงนี้เมื่อเทียบกับวารสารอื่นในช่วงเวลาเดียวกันตั้งแต่รัฐศาสตร์สารฉบับแรก จะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะกับวารสารสังคมศาสตร์ คือมีเนื้อหาหลายด้าน ในแต่ละฉบับอาจจะมีการจัดแนวเรื่องหลัก (Theme) ของแต่ละฉบับ เพื่อรวบรวมเอาบทความที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันมาลงตีพิมพ์ ซึ่ง ค่อนข้างเข้ากับยุคสมัยในช่วงเวลานั้น เช่น ปัญหาแนวทางการศึกษารัฐศาสตร์ (2515) สหรัฐอเมริกาและปัญหาเวียดนาม, ประเทศไทยกับการปกครองประชาธิปไตย (2516) พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง, ทางเลือกนโยบายต่างประเทศของไทย (2517) โฉมหน้าใหม่ของการเมืองไทย (2519) การเมืองของเอเชีย (2521) การเมืองระหว่างประเทศ, ผู้ลี้ภัยอินโดจีน (2522), ปรัชญาการเมือง (2524) ภาพสะท้อนการเมืองไทย, การเมืองการปกครองท้องถิ่นและการพัฒนา (2525) ในภาพรวมความรู้รัฐศาสตร์ไทยในช่วงเวลานี้

ยังคงมีเรื่องเกี่ยวกับสงครามเย็นซึ่งเป็นสถานการณ์ในขณะนั้น ปัญหาด้านการเมืองไทยกับระบอบประชาธิปไตย ก็ยังคงเป็นประเด็นที่กล่าวถึงอยู่ด้วย ส่วนในวารสารสังคมศาสตร์ ก็เรื่องที่เกี่ยวข้องกันแต่มีการจัดแนวเรื่องหลักเพียงไม่กี่ฉบับเท่านั้น

ต่อมามีวารสารเกิดขึ้น 3 วารสาร แต่ตีพิมพ์ออกมาในช่วงระยะเวลาไม่นานนัก คือ วารสารรัฐศาสตร์ ของชมรมรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง บทความส่วนใหญ่ในแต่ละฉบับมีความหลากหลายพอสมควรโดยส่วนใหญ่จะเป็นบทความเกี่ยวกับการเมืองไทย ทั้งเรื่องพรรคการเมือง การเมืองท้องถิ่น นโยบาย รัฐธรรมนูญ และมีเรื่อง ทฤษฎีการเมืองและการเมืองในต่างประเทศ อยู่บ้าง วารสาร สังคมศาสตร์การแพทย์ ของภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และวารสาร เศรษฐศาสตร์การเมือง ของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงเวลาต่อมาวารสารทั้งสองเป็นวารสารที่มีเนื้อหาไปในทางสหวิทยาการ โดยบทความในวารสารจะเป็นเรื่องทางสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านอื่น ในวารสารสังคมศาสตร์การแพทย์บทความส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสังคม กับการแพทย์ แสดงให้เห็นว่าวิชาทางการแพทย์ก็ยังคงต้องมีมิติที่เป็นสังคมศาสตร์ในหลายด้านทั้งนโยบายสาธารณะต่อการแพทย์, บทบาทของผู้นำต่อการแพทย์, บทบาทของรัฐต่อการแพทย์ ความสัมพันธ์ของสังคมต่อการแพทย์ จนถึงเรื่องบรรษัทข้ามชาติต่อการแพทย์ เป็นต้น บทความในวารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง เช่นเรื่อง ปรัชญาและวิวิวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์

การเมือง วิเคราะห์ "สภาพสังคมไทย" ด้วยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์การเมือง, โครงสร้างการกระจายรายได้ของระบบเศรษฐกิจไทย, วิกฤตการณ์ทุนนิยมโลก ปัจจุบัน, ชาวนากับการเปลี่ยนแปลงสังคม ภูมิภาคศึกษากับการพัฒนา สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วย วิถีวิเคราะห์ปัญหาข่มขืนและ รูปแบบความรุนแรงทางเพศ การเมืองเรื่องข้าว ทุน ชนชั้น และการเมืองไทย ปัจจุบัน วารสารทั้งสองเล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ ของรัฐศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนผ่านของตัวความรู้รัฐศาสตร์ในช่วง ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา อย่างเป็นรูปธรรมกับแนวคิดการศึกษาที่มีความเป็นสห วิทยาการ รวมถึงการนำเอาศาสตร์สาขาที่มีความแตกต่างกันมาใช้

ความรู้ที่อยู่วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยช่วงยุคนี้ยังมีไม่มากนักด้วยข้อจำกัดเรื่องการเดินทางของความรู้ กับจำนวนของผู้เขียนบทความ ก่อนข้างจำกัด กับปัจจัยด้านสภาพทางการเมืองไทยเองก็ยังคงมีความ เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดเป็นข้อจำกัดของบทความในวารสาร ยกเว้นใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ที่มีบทความวิพากษ์การเมืองไทยอยู่ ซึ่งเป็นผลจาก บทความเกี่ยวกับมาร์กซิสต์ในช่วงแรกยังคงเป็นทางทฤษฎีมากกว่าจะการ วิพากษ์สังคมซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดมาร์กซิสต์ ก็มีเพิ่มขึ้นมาด้วย ซึ่ง ส่วนหนึ่งก็เกิดขึ้นจากบริบทโลกภายใต้ยุคสงครามเย็น การต่อสู้ทางความคิด ทางการเมืองจึงมีปรากฏออกมาในบทความอีกส่วนหนึ่ง

1.2 ยุควารสารหายตัว ช่วง พ.ศ. 2525 – 2545 ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่นอกจากวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์จะมีจำนวนน้อยลงค่อนข้างชัดเจน จากการปิดตัวลงของหลายวารสาร วารสารที่ยังคงอยู่นั้นไม่ค่อยมีความต่อเนื่องเท่าใด ส่งผลให้จำนวนของบทความลดน้อยลงตามไปด้วย แต่ขณะที่เนื้อหาจากบทความนั้นมีความร่วมสมัยในช่วงเวลานี้ ส่วนหนึ่งเพราะมีผู้เขียนบทความซึ่งเป็นนักวิชาการรุ่นใหม่ที่เกิดจากต่างประเทศเพิ่มมาจำนวนหนึ่ง อีกทั้งในช่วงเวลานี้การจัดรูปแบบของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยส่วนใหญ่เลือกการใช้การจัดรูปแบบเนื้อหาแบบมีแนวเรื่องหลัก (Theme) ในการทำวารสารแต่ละฉบับ ถึงแม้ว่าในช่วงก่อนหน้ายุคนี้ วารสารหลายฉบับก็มีการใช้แนวเรื่องหลักของแต่ละฉบับอยู่บ้างแล้ว แต่ในช่วงนี้จะมากกว่า ซึ่งการใช้แนวเรื่องหลักบางส่วนจะเข้ากับสถานการณ์ของสังคม บางส่วนก็ใช้แนวเรื่องหลักที่หมุนเวียนกันไปเพื่อให้เนื้อหามีความหลากหลาย วารสารสังคมศาสตร์ใช้แนวเรื่องหลักเช่น การเลือกตั้ง (2525) การพัฒนากับประชากร (2528) การเมืองไทย (2530) รัฐประศาสนศาสตร์ (2530) สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (2531) รัฐและสังคมไทยสู่ทศวรรษที่ 1990 (2531) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (2531) ทหารกับการเมืองไทย (2533) รัฐธรรมนูญและการปกครอง (2534) การจรรโลงประชาธิปไตย (2534 และ 2537) วิกฤตสังคมไทยในยุคนิคส์ (2537) รัฐประศาสนศาสตร์ (2540) ความรัก ความรู้ ความตาย (2540) มาคิอาเวลลี (2540) เอเชียวิกฤติ (2543) การเมืองระหว่างประเทศ (2543) มีอะไรใหม่ๆ ไหมในยุค Post World Trade

Center (2544) และ 25 ปี 6 ตุลา (2545) ในช่วงที่ ไชยนต์ ไชยพร (2563) เป็นบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ ทุกฉบับจะมีการใช้แนวเรื่องหลักทั้งหมด ส่วนการเลือกแนวเรื่องหลักนั้น ก็หมุนเวียนไปเรื่อยๆ เพราะมี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มี 4 สาขาวิชา ก็เลยพยายามหมุนเวียนให้ครบทุกสาขาวิชาจะได้มีเนื้อหาที่ครอบคลุม

วารสารธรรมศาสตร์ที่มีขอบข่ายเนื้อหาหลายด้านจะใช้แนวเรื่องหลักของแต่ละฉบับบ้างเป็นบางฉบับ เช่น สองศตวรรษรัตนโกสินทร์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย (2525) การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 (2525) เศรษฐกิจ สังคม ปลายอยุธยา (2525) สถานภาพจีนศึกษาในประเทศไทย (2527) สันติภาพ (2528) ปรัชญา (2528) ภาษาศาสตร์ (2529) เศรษฐศาสตร์ (2529) ครบรอบ 50 ปีสงครามมหาเอเชียบูรพา (2534) ชนชั้นกลางเมืองไทย (2536) การปกครองส่วนท้องถิ่น (2540) เศรษฐกิจ (2540) สิทธิสตรี (2541) ปริทัศน์มยงค์กับสังคมไทย (2542) ท้องถิ่น & โลกาภิวัตน์ (2542) สิ่งแวดล้อม วิกฤติ และการจัดการ (2543) เป็นต้น

ส่วนรัฐศาสตร์สาร ก็มีแนวเรื่องหลักในช่วงนี้ตั้งนี้การเมืองการปกครองท้องถิ่นและการพัฒนา (2525) รัฐศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (2526) อนาคตวิทยา (2527) นโยบายสาธารณะ (2527) ปรัชญาและความคิด (2530) สถาบันสาธารณะ (2531) อนุรักษ์นิยม (2531) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (2532) หลังจาก พ.ศ. 2532 รัฐศาสตร์สารก็ไม่ใช้การจัดทำวารสารแบบมีแนวเรื่องหลักของแต่ละฉบับ ยกเว้นฉบับที่ออกเป็นที่

ระลึก หรือครอบรอบ และตั้งแต่พอได้ ธเนศ วงศ์ยานนาวา มาเป็นบรรณาธิการ การจัดทำรูปแบบของเนื้อหาค่อนข้างที่จะมีความหลากหลาย (various) และ ไม่มีการใช้แนวเรื่องหลัก (Theme) ของแต่ละฉบับอีกต่อไปจนถึงปัจจุบัน

ด้านเนื้อหาของวารสารในช่วงเวลา พ.ศ. 2525 – 2545 ช่วงทศวรรษ ที่ 1990 ที่บริบทโลกมีการเปลี่ยนผ่านจากยุคสงครามเย็น หรือในช่วงที่ การศึกษารัฐศาสตร์เป็นยุคพฤติกรรมศาสตร์ (behavioralism) กับยุคหลัง พฤติกรรมศาสตร์ (post behavioralism) เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็นเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ขณะที่บริบทของสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2540 มีหลาย เหตุการณ์เกิดขึ้นด้วยกันคือ การใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และวิกฤติ เศรษฐกิจเอเชีย (Asian financial crisis) จากหลายเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ บทความในวารสารมีเรื่องราวเหล่านี้ด้วยอยู่ทั้งในวารสารเล่มที่มีแนวเรื่องหลัก ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์เหล่านี้ เหมือนกันกับช่วงยุคสงครามเย็น หลายบทความ ในวารสารก็มีเรื่องเกี่ยวกับสงครามเย็นในมิติต่างๆ เช่น โลกาภิวัตน์ในแง่มุม ต่างๆ โลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น โลกาภิวัตน์กับการกระจายอำนาจ นโยบาย ต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

ส่วนเรื่องราวอื่นทางรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ยังคงมีอยู่ด้วยเช่นกัน บทความด้านปรัชญาการเมืองเริ่มมีบทความที่เป็นเรื่องปรัชญาร่วมสมัยและ โพสต์โมเดิร์นมากขึ้น ตั้งแต่ช่วงพ.ศ. 2535 เป็นต้นมา บทความด้านการ วิพากษ์ความรู้รัฐศาสตร์มีเพียงไม่กี่บทความและมีแต่ช่วง ก่อน พ.ศ. 2535 เท่านั้น บทความด้านการเมืองการปกครองไทยมีค่อนข้างเยอะพอสมควรจาก

โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในวารสารที่เป็นฉบับครบรอบเหตุการณ์ทางการเมืองในอดีต กับเรื่องของประชาธิปไตย บทความด้านทหารกับการเมืองไทยมีไม่มากนัก พบว่าก่อนพ.ศ. 2533 มีทำออกมาเป็นแนวเรื่องหลักหลายฉบับ ส่วนหลังจากนั้นก็เป็นบทความบ้างเล็กน้อย

ในช่วงเวลานั้นบทความที่เป็นเรื่องใหม่เลยพบว่าเป็นเรื่อง เกี่ยวกับประชาสังคม สิทธิมนุษยชน สตรีนิยม และเพศวิถี เช่น ปี พ.ศ. 2526 วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 มีบทความด้านสิทธิมนุษยชนเกือบครึ่งฉบับ วารสารสังคมศาสตร์ปี พ.ศ. 2528 ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ฉบับ “สตรีสากล” เป็นฉบับที่มีบทความเกี่ยวกับสตรีในแง่มุมต่างๆ และวารสารธรรมศาสตร์ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2541 ฉบับ “สิทธิสตรี” มีบทความที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและบทบาทของสตรี พอหลังจากพ.ศ. 2541 บทความด้านนี้ก็ยังมีมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าจะไม่เยอะมากก็ตาม โดยมีเรื่องเกี่ยวกับรักร่วมเพศ หรือเพศทางเลือกเพิ่มขึ้นมา

ภาพรวมของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ในยุคนี้ถึงแม้จะมีจำนวนไม่มากนัก แต่ความพยายามในการทำวารสารออกมาเพื่อให้เป็นช่องทางหนึ่งของงานวิชาการที่ดีมากช่วงหนึ่ง บทความมีความทันสมัยเข้ากับยุคสมัยอยู่ประมาณหนึ่ง บางเรื่องอาจจะซ้ำกว่าสถานการณ์โลกไปบ้างซึ่งก็อาจจะเป็นการก่อให้เกิดผลกระทบจากบริบทโลกที่เป็นปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่นเรื่องโลกาภิวัตน์

1.3 ยุควารสารเกิดใหม่ ช่วง พ.ศ. 2545 - 2562 ตั้งแต่พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา การเกิดขึ้นขององค์กรอิสระหลากหลายองค์กร พร้อมกับต้นตอเรื่องการเผยแพร่ความรู้ ทำให้เริ่มมีวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยทยอยเกิดขึ้นมาจำนวนหนึ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาหลักของบทความในวารสารที่เป็นขององค์กรอิสระจะมีลักษณะเนื้อหาเป็นที่สัมพันธ์กับภารกิจและหน้าที่ขององค์กรอิสระนั้นๆ เช่น วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกิดขึ้น ช่วงพ.ศ. 2545 และวารสารพระปกเกล้าของสถาบันพระปกเกล้าในปีต่อมา บทความโดยส่วนใหญ่ของวารสารผู้ตรวจการแผ่นดินมักจะมีส่วนที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยในทางรัฐศาสตร์ และวารสารพระปกเกล้า ของสถาบันพระปกเกล้า มีเนื้อหาด้านรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่อง การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การบริหารราชการ การเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ ประวัติศาสตร์การเมืองไทย รัฐธรรมนูญ นโยบายสาธารณะ รวมถึงด้านนิติศาสตร์ด้วย

ส่วนวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยที่มีเจ้าของเป็นมหาวิทยาลัย ด้านเนื้อหาของวารสารสังคมศาสตร์ วารสารธรรมศาสตร์ และรัฐศาสตร์สาร ในช่วงนี้ พบว่าก่อน พ.ศ. 2550 บทความด้านปรัชญาแนวคิดทางการเมือง จะเป็นแนวคิดที่ร่วมสมัยจากนักคิดสมัยใหม่มากขึ้น เรื่องระหว่างประเทศมีอยู่ไม่มากนัก วารสารธรรมศาสตร์ที่มีเพียง 2 ฉบับก็มีเนื้อหาเรื่องประวัติศาสตร์ทั้งสองฉบับ

พอหลังจาก พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา และการเริ่มมีระบบของ TCI เข้ามาดูแลเรื่องมาตรฐานวารสารวิชาการ ทำให้หลายวารสารแต่เดิมออกไม่ตรงเวลาบ้าง หยุดออกบ้าง กลับมาออกอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เนื้อหาของบทความในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยที่เป็นวารสารที่เกิดขึ้นใหม่ มีความหลากหลายมากขึ้นเป็นอย่างมากจากทั้งจำนวนผู้เขียนที่มีมากขึ้นซึ่งมีความถนัดที่แตกต่างกันออกไป วารสารที่ต้นสังกัดอยู่ในส่วนภูมิภาค จะมีบทความเกี่ยวกับท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นที่วารสารเหล่านั้นตั้งอยู่หลายด้าน วารสารที่อยู่ในส่วนกลางจะพบว่าบทความส่วนใหญ่จะมีเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นไม่มากนักเมื่อเทียบกับเรื่องอื่นๆ

ภาพรวมของเนื้อหาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2545 เป็นต้นมา บทความทางด้านทฤษฎีทางรัฐศาสตร์จะเป็นการนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ทางการเมือง บทความด้านปรัชญาการเมืองมีทั้งปรัชญาการเมืองคลาสสิกถึงปรัชญาการเมืองร่วมสมัย มีอยู่แทบทุกวารสาร ถึงแม้ว่าบางฉบับอาจจะไม่มีบทความด้านปรัชญา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปรัชญาการเมืองที่ใช้เป็นพื้นฐานของการศึกษารัฐศาสตร์ บทความด้านการเมืองไทยมีมากขึ้น ทั้งเรื่องสถาบันทางการเมือง ประวัติศาสตร์การเมืองไทย วิถีการการเมืองไทย การเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยไทย ส่วนหนึ่งเพราะการเกิดขึ้นของวารสารพระปกเกล้าด้วย บทความด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีมาโดยตลอด ซึ่งมีทั้งเรื่อง การเมืองต่างประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ การรวมกลุ่มความสัมพันธ์ ความมั่นคง โดยมีทั้งแบบความเป็นไป และผลกระทบ

บทความที่เกี่ยวกับประชาสังคม สตรีนิยม เพศวิถี มีมากขึ้นส่วนหนึ่งเพราะสังคมมีการเปิดกว้างและยอมรับเรื่องเหล่านี้มากขึ้น โดยมีเนื้อหาที่หลากหลายมากและเป็นประเด็นที่มีมิติทางการเมือง ส่วนบทความด้านอื่นในช่วงนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การเมือง สังคมวิทยา ก็มีเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกันซึ่งเป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของวารสารวิชาการที่เกิดขึ้นใหม่

2. สภาพและปัญหาของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย

2.1 ยุคกำเนิดวารสาร ช่วง พ.ศ. 2503 – 2525 จุดเริ่มต้นวารสารวิชาการที่มีเนื้อหาด้านรัฐศาสตร์โดยเฉพาะในประเทศไทยฉบับแรกคือวารสารสังคมศาสตร์ ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อช่วงต้นปีของ พ.ศ. 2504 วารสารสังคมศาสตร์ตีพิมพ์ครั้งแรกโดยมีเป้าหมายคือ ให้อาจารย์ที่อยู่ในคณะเลือกเอาวิชาการความรู้ที่แต่ละคนถนัดมา “ย่อย” และ “ป้อน” ให้แก่ศิษย์ ทั้ง ตำราคู่มือ สรุปย่อคำสอน ตำราต่างประเทศ นิตยสาร วารสาร ภาษาต่างประเทศ ถึงแม้ว่าหน้าที่จะไม่ใชหน้าที่ราชการโดยตรง แต่ก็ทำหน้าที่โดย “ธรรม” ที่จะต้องหาทาง “แพร่” บทความวิชาการนั้นๆ ให้แก่ศิษย์ (เกษม อุทยานิน, 2504, หน้า 6-7) ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2505 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ออกวารสารธรรมศาสตร์ มาด้วยเช่นกันวารสารธรรมศาสตร์ตีพิมพ์จนถึงปี พ.ศ. 2506 แล้วจึงหยุดพิมพ์ไป

ต่อมาปี พ.ศ. 2506 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2499 ได้ตีพิมพ์สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ออกมาฉบับแรก แต่สังคมศาสตร์ปริทัศน์ในขณะนั้นนิตยสารตัวเองว่าเป็นนิตยสาร โดยมีวัตถุประสงค์ตามที่ สุลักษณ์ ศิวลักษณ์ หรือ ส.ศิวลักษณ์ (มิถุนายน 2506) บรรณาธิการของนิตยสาร “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ได้กล่าวไว้ใน นิตยสาร “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ฉบับแรกว่า “สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยที่ได้จัดตั้งเมื่อ 22 มีนาคม 2499 สมาคมนี้มีวัตถุประสงค์อันสำคัญ เพื่อส่งเสริมการศึกษา การวิจัย อันเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าแห่งวิชาการทางสังคมศาสตร์ และเพื่อนำมาพิจารณาแนะนำแก้ปัญหาในทางสังคม โดยอาศัยหลักสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมเป็นมูลฐาน และนอกจากนี้ ก็ยังต้องประสงค์ที่จะส่งเสริมให้ประชากรในประเทศไทยมีความสนใจในกิจกรรมทางสังคม การที่สมาคมจะดำเนินการให้บรรลุได้ตั้งวัตถุประสงค์ ย่อมต้องมีการโฆษณาเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข่าวสาร และความรู้ทางสังคมศาสตร์ในขั้นต้น สมาคมได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลสหรัฐ พอที่จะตั้งโรงพิมพ์ของตัวเองได้ ต่อมาก็ได้ขยายวงการผลิตออกเป็นสำนักพิมพ์ ได้ตีพิมพ์หนังสือตำราเรียนชั้นมหาวิทยาลัยบ้างแล้ว ก็ได้ก้าวไปอีกขั้นด้วยการออกนิตยสารของสมาคมให้ต้องตามอุดมการณ์ โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์ นายกสมาคมได้ประธานชื่อนิตยสารว่า “สังคมศาสตร์ปริทัศน์”

หลายบทความในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ช่วง พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา มีการกล่าวถึงการเมืองไทยในเชิงการวิพากษ์ค่อนข้างรุนแรงซึ่งก็ได้สร้างปัญหา

ให้กับตัวสังคมศาสตร์ปริทัศน์ด้วยจากการจับตาของรัฐ รวมถึงปัญหาทางการเงิน ส่งผลให้สังคมศาสตร์ปริทัศน์ปิดตัวลงไปในช่วง พ.ศ. 2519

ต่อมา พ.ศ. 2508 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ออกวารสารชื่อ รัฐศาสตร์นิเทศ ซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งวารสารที่ให้ความรู้นอกเหนือจากตำรา หนังสือเรียน เช่นเดียวกับวารสารสังคมศาสตร์ วารสารรัฐศาสตร์นิเทศตีพิมพ์อยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก็ปิดตัวลงไปในช่วง พ.ศ. 2521 โดยไม่ได้บอกถึงสาเหตุแต่อย่างใด ซึ่งในช่วงที่รัฐศาสตร์นิเทศตีพิมพ์อยู่นั้นก็ไม่ได้มีความสม่ำเสมอ ขาดหายไปบ้างบางช่วง ช่วงปีเดียวกันนี้ วารสารสังคมศาสตร์ที่ออกมาก่อนหน้า ก็ยังคงตีพิมพ์อยู่แต่ไม่มีความต่อเนื่องเท่าใดนักจากปัญหาด้านเงินทุนในการทำวารสาร และปัญหาด้านการหาบทความมาลงในวารสารเกิดขึ้นกับแทบทุกวารสาร ตัวอย่างของปัญหาที่พบเช่น “ไม่มีใครว่างเขียนบทความมาลง เพราะผู้เขียนก็เป็นอาจารย์ แต่ละคนก็ติดหน้าที่ทางราชการของตน” (ชาญชัย อึ้งภากรณ์, 2508, หน้า 3-4), “รัฐศาสตร์นิเทศฉบับนี้มีเรื่องแปลบรรจุอยู่ในเล่ม ถ้าจะตั้งคำถามว่าหมดปัญญาหาคนเขียนเองไม่ได้แล้วหรือ คำตอบในแง่หนึ่งคือ “ใช่” อีกหนึ่งปัญหาคืออุปสรรคด้านการเงิน” (เสน่ห์จามริก, 2508, หน้า 2) “ตัวผู้เขียนเรามีนักวิชาการอยู่ไม่น้อย แต่นักวิชาการของเรามีน้อยคนที่จะมีจิตใจและมีความพยายามในการเผยแพร่วิทยาการให้ขยายวงกว้างออกไป ยิ่งกว่านั้นเรามีนักเขียนดีๆ อยู่จำกัด” (กมล สมวิเชียร, 2509, หน้า 3), “บทบาทของวารสารตกต่ำลง เนื่องจากประสบปัญหาการขาดแคลนเรื่องที่มีคุณภาพทางวิชาการที่จะมีผู้เขียนส่งมาให้ นักวิชาการที่เป็น

ผู้เขียน ซึ่งเป็นผู้ที่จะรักษามาตรฐานของวารสาร แต่กลับกลายเป็นว่าวารสารได้รับความสนใจเพียงเล็กน้อย แทนที่กองบรรณาธิการจะได้รับเรื่องมาลงกลับกลายเป็นว่า ต้องมีการอ้อนวอน และตามทวง” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2512, หน้า 5)

วารสารธรรมศาสตร์ก็กลับมาตีพิมพ์อีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2514 ซึ่งตีพิมพ์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การกลับมาตีพิมพ์รอบนี้วารสารธรรมศาสตร์จากเหตุผลที่ทางคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงเวลานั้นได้จัดสรรเงินทุนจำนวนหนึ่งเพื่อรื้อฟื้นวารสารธรรมศาสตร์ให้เป็นวารสารทางวิชาการขึ้นมาใหม่ “เพื่อแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยต้องพิสูจน์ให้ชัดเจนออกมาว่างานของมหาวิทยาลัยเป็นงานทางวิชาการ และจะต้องมีความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งควรจะเป็นเป้าหมายของมหาวิทยาลัยทุกแห่ง มหาวิทยาลัยจะต้องแสดงว่ามีพื้นฐานทางวิชาการที่เข้มแข็งมีมาตรการควบคุมคุณภาพทางวิชาการที่รัดกุม ทางเดียวที่จะทำได้คือการเสนองานทางวิชาการออกมาเป็นข้อเขียนที่จับต้องได้สามารถให้นักวิชาการและคนทั่วไปประเมินคุณค่าได้ การฟื้นฟูวารสารธรรมศาสตร์ให้เป็นสนามทางวิชาการจึงเท่ากับเป็นการท้าทายอาจารย์มหาวิทยาลัยให้พิสูจน์ต่อโลกภายนอก เชื่อถือว่าพลังทางวิชาการนั้นพอที่จะมีอยู่ การออกวารสารธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นการแสดงถึงคุณภาพทางวิชาการของวารสารธรรมศาสตร์ที่จะสะท้อนพลังทางวิชาการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” (เนืออน สนิทวงค์ ณ อยุธยา, 2514, หน้า 158-159)

หลังจากนั้น พ.ศ. 2515 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ออกวารสาร รัฐศาสตร์สาร อีกเล่มหนึ่งเพื่อเพิ่มพื้นที่ทางวิชาการ วัตถุประสงค์ของการออกรัฐศาสตร์สารมาเพิ่มคือ “มีความต้องการให้ผู้ศึกษา หรือนักศึกษา ขณะนั้นได้มีหูตากว้างไกล มีความรอบรู้ มีแหล่งความรู้นอกเหนือจากตำรา สามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถมองและวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล บทความที่น่ามาลงจะเป็นผลงานการค้นคว้าอย่างลึกซึ้งพอสมควรของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้นอกจากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในด้านนั้น ๆ แล้ว ยังสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงได้ด้วย ที่สำคัญที่สุด คือ เพื่อให้นักศึกษาสามารถซื้อหาได้ราคาพยายามอย่างที่สุดที่จะจำหน่ายในราคาถูก ลักษณะพิเศษของรัฐศาสตร์สารก็คือ แต่ละฉบับเราจะวิเคราะห์หรือมองปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่เสนอแนวความคิดและการวิเคราะห์ไปคนละด้าน แต่ละปัญหาจะมีบทความที่มีความคิดเห็นต่างกันในเรื่องนั้น” (ระดม วงษ์น้อม, 2515, หน้า 1-3)

ส่วนวารสารอื่นที่เริ่มออกมาในช่วงเวลาใกล้เคียงกันคือ วารสาร รัฐศาสตร์ ของชมรมรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตีพิมพ์ช่วงประมาณ ระหว่างปี พ.ศ.2516 จนถึง ประมาณ พ.ศ.2523 ก็เลิกปิดตัวลงไป พ.ศ. 2520 ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ออกวารสาร สังคมศาสตร์การแพทย์ ซึ่งตีพิมพ์จนถึงช่วง พ.ศ. 2526 และวารสาร เศรษฐศาสตร์การเมือง ของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2524-2531 วารสารทั้ง 3 วารสารดังกล่าว

นี้ผลิตออกมาในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ และปิดตัวไป โดยไม่ได้บอกสาเหตุของการปิดตัวไปแต่อย่างใด

2.2 ยุควารสารหายตัว ช่วง พ.ศ. 2525 – 2545 เป็นช่วงยุคที่วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยหลายวารสารเลิกตีพิมพ์ออกมา บางวารสารมีระยะเวลาการออกไม่สม่ำเสมอ บางวารสารก็ออกมาสักระยะและหายไปอีกระยะหนึ่งแล้วกลับมาตีพิมพ์ต่อ จากที่ผู้วิจัยสำรวจมานั้น ไม่พบวารสารที่เกิดขึ้นใหม่เลย ขณะที่วารสารที่ยังคงอยู่ก็ยังคงประสบปัญหาแบบยุคที่แล้วต่อไป ในช่วงเวลาของยุคนี้ วารสารที่มีอยู่ในช่วงยุคนี้ คือ วารสารสังคมศาสตร์ วารสารธรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ รัฐศาสตร์สารสังคมศาสตร์การแพทย์ เศรษฐศาสตร์การเมือง นอกจากเหลืออยู่ไม่ก็วารสารแล้ว ช่วงของการออกวารสารก็มีการหยุดไปบ้าง เลิกทำบ้าง จากปัญหาทั้งเรื่องเงินทุนและการหาบทความมาลง

ความพยายามที่จะต่อชีวิตให้กับวารสารทำให้วารสารที่ยังสามารถคงอยู่ได้ ในบางช่วงเวลาก็หยุดการตีพิมพ์ไประยะหนึ่ง บางช่วงก็ออกไม่ตรงตามเวลา ขณะที่หลายวารสารที่เริ่มตีพิมพ์มาตั้งแต่ยุคที่ผ่านมาก็เลิกตีพิมพ์ไปเลย หรืออาจจะเว้นช่วงการตีพิมพ์ไปยาวนานมาก วารสารที่ยังคงอยู่แต่หยุดการตีพิมพ์ไปบ้าง มีดังนี้ วารสารสังคมศาสตร์ หยุดตีพิมพ์ไปในปีดังต่อไปนี้ พ.ศ. 2526, 2527, 2535, 2536, 2538, 2539, 2541 และ 2542 วารสารธรรมศาสตร์ หยุดตีพิมพ์ปีพ.ศ. 2530, 2544 และ 2545 สังคมศาสตร์ปริทัศน์

ที่หยุดตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 กลับมาตีพิมพ์ใหม่ ช่วง พ.ศ. 2535-2541 ซึ่งบางปีระหว่างนี้ก็ไม่ได้ตีพิมพ์ออกมา รัฐศาสตร์สาร หยุดตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2536, 2537, 2538, 2540 และ 2544 ปีดังกล่าวเป็นปีที่วารสารเหล่านี้ไม่มีการออกวารสารเลยแม้แต่ฉบับเดียว ส่วนวารสารที่ปิดตัวไปเลย ในช่วงยุคนี้คือ สังคมศาสตร์การแพทย์ ซึ่งปิดตัวลงเมื่อ พ.ศ. 2526 และกลับมาทำอีกครั้ง ช่วง พ.ศ. 2543-2547 วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง ปิดตัวเมื่อ พ.ศ. 2531 และกลับมาทำใหม่อีกครั้ง พ.ศ. 2540 เพียงปีเดียว

โดยมีผู้ที่กล่าวถึงปัญหาของช่วงเวลานี้ดังนี้ ไชยันต์ ไชยพร (2543, หน้า 1) ได้กล่าวถึงปัญหาของวารสารสังคมศาสตร์ในช่วงเวลาที่ขาดหายไปในช่วงเวลา ระหว่าง พ.ศ. 2537-2540 ว่า “หลังจากปีที่ 30 ได้มีการว่างเว้นไประยะหนึ่งด้วยเหตุผลความจำเป็นหลายประการ” รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2536) ได้กล่าวถึงการสิ้นสุดของวารสารสังคมศาสตร์ในปี พ.ศ. 2536 ว่า “วารสารทางภูมิปัญญาไม่สามารถอยู่รอดได้ในทางธุรกิจ วารสารสังคมศาสตร์ แม้จะยังคงได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ แต่ก็มีอาการล้มลุกคลุกคลานเป็นเวลาเกือบทศวรรษ บัดนี้ ผมถือว่า วารสารสังคมศาสตร์ถึงแก่กรรมแล้ว” จากบทความของรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ที่เขียนไว้เมื่อปี พ.ศ. 2536 ในประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วารสารสังคมศาสตร์ในช่วงเวลาที่ขาดหายไปหรือไม่ได้มีการตีพิมพ์ออกจำหน่ายนั้นประสบปัญหาทั้งเรื่องผู้เขียนบทความ เงินทุนสนับสนุนที่งานทางด้านวิชาการในทางสังคมศาสตร์

หรือรัฐศาสตร์ไม่สามารถที่จะแข่งขันกับสภาพเศรษฐกิจที่เน้น การแสวงหาผลกำไรได้

ธนศ กองประเสริฐ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า “ปัญหาอันสำคัญยิ่งของจัดทำวารสารที่มีเนื้อหาสาระดังเช่น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ในปัจจุบันนอกจากการแสวงหาเงินทุนมาสนับสนุนแล้ว สิ่งที่ยากลำบากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ การเสาะหาต้นฉบับ บทความที่มีคุณภาพมาตีพิมพ์ในสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งความใส่ใจในเรื่องราวที่มีสาระเสื่อมถอยลง และผู้คนในสังคมต้องเผชิญกับแรงบีบบังคับทางเศรษฐกิจอย่างหนัก นักวิชาการก็เป็นคนกลุ่มหนึ่งที่ได้รับและถูกแรงบีบบังคับดังกล่าวผลักดันให้ต้องขวนขวายไปทำกิจกรรมอื่น ที่มีผลตอบแทนสูงกว่าผลิตบทความทางวิชาการ การเสาะแสวงหาต้นฉบับบทความที่มีคุณภาพอันหาพอใจได้เต็มเล่ม จึงเป็นภารกิจที่ยากเขี้ยวมิใช่น้อย” ปัญหาด้านการเงินจึงเป็นอีกปัญหาที่สำคัญมากลำดับต้นๆ ไม่แพ้ปัญหาด้านการหาบทความมาลงตีพิมพ์เลยก็ว่าได้ ในรายที่เห็นได้ชัดคือ “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ซึ่งสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยเป็นเจ้าของนั้น เล่มสุดท้ายที่ผู้วิจัยพบคือ ฉบับปี พ.ศ. 2541 ฉบับที่ 1 ในฉบับ มีส่วนของ รายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาคม สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงเรื่องปัญหาเรื่องการเงินในการจัดพิมพ์ว่า “ในรอบปีที่ผ่านมาประสบปัญหาอุปสรรคมากมาย โดยเฉพาะการขาดแคลนงบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับดำเนินกิจกรรมทุกด้าน เพราะแหล่งเงินทุน และมูลนิธิต่าง ๆ ทั้งใน และ

ต่างประเทศ ต่างก็ได้ตั้งงบประมาณให้ความช่วยเหลือทั้งในกิจกรรมสัมมนา และปาฐกถา การวิจัย การตีพิมพ์วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ และกิจกรรมอื่นๆ แทบหมดสิ้น เพราะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศไทย และภูมิภาคอื่นๆ ในเอเชียขณะนี้ ซึ่งผู้ที่เคยให้การสนับสนุนส่วนใหญ่จะเป็นภาคเอกชนที่เคยให้การสนับสนุน เช่น มูลนิธิเอเชีย มูลนิธิโตโยต้า มูลนิธิคอนราด-อเดเนาท์ และมูลนิธิอื่นๆ ก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลืออันเนื่องมาจากผลกระทบจากสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าทางสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยจะไม่มีหนี้สิน แต่ก็ด้วยฐานะทางการเงินของสมาคมฯ ที่ตึงตัวมาก” หลังจากนั้นสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ก็ปิดตัวลง ไม่มีการตีพิมพ์อีกต่อไปจนถึงปัจจุบัน

นั่นทำให้วารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยที่มีอยู่อย่างจำกัดในช่วงเวลานี้เป็นเพียงพื้นที่เล็กๆ สำหรับงานวิชาการประเภทบทความไม่สามารถแสดงผลทางวิชาการได้อย่างเต็มที่ การขาดการสนับสนุน การขาดเงินทุน ขาดผู้เชี่ยวชาญความเป็นปัจจัยที่จำกัดขอบเขตความรู้ภายใต้กรอบข้อจำกัดเป็นอย่างมากยิ่งกว่าในยุคแรกเสียอีก

2.3 ยุควารสารเกิดใหม่ ช่วง พ.ศ. 2545 -2562 ในช่วงนี้อาจจะแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ช่วงก่อน พ.ศ.2550 จะมีวารสารที่เกิดขึ้นใหม่ อยางวารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน ของสำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน และวารสารพระปกเกล้า ของสถาบันพระปกเกล้า เป็นผลจากความต้องการขององค์กร

อิสระเหล่านี้มีความต้องการที่จะเผยแพร่ความรู้ตามพันธกิจหน้าที่ของแต่ละองค์กร โดยมีเป้าหมายที่จะนำเอาความรู้ที่เกี่ยวข้องมาเผยแพร่ วารสารทั้ง 2 จากที่สำรวจพบว่าไม่ได้มีปัญหาทั้งในตัวผู้เขียน และปัญหาด้านการจัดการปัญหาด้านเงิน เหมือนกับในวารสารที่มีเจ้าของเป็นมหาวิทยาลัย

ส่วนวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่มีเจ้าของเป็นมหาวิทยาลัย ในช่วง พ.ศ. 2545-2550 อย่างวารสารสังคมศาสตร์ กับรัฐศาสตร์สาร ก็ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับการตีพิมพ์ในเรื่องของเงินทุนการจัดการอยู่ มีการหยุดตีพิมพ์บ้าง และใช้การลดต้นทุนของการทำวารสารแทน ไชยันต์ ไชยพร (2547, หน้า 2-3) บรรณาธิการของวารสารสังคมศาสตร์ กล่าวถึงเรื่อง การลดต้นทุนด้วยการเปลี่ยนจากกระดาษปอนด์เป็นกระดาษปรู๊ฟ ซึ่งกล่าวว่า “การลดต้นทุนไม่ใช่เพื่อการค้ากำไร แต่เพียงเพื่อให้ขาดทุนน้อยลงเท่ และเพื่อไม่ให้วารสารสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นวารสารวิชาการสังคมศาสตร์เล่มแรก และเก่าแก่ที่สุดของประเทศต้องปิดตัวเองไป” ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2548, หน้า 5) บรรณาธิการของรัฐศาสตร์สาร กล่าวถึงปัญหาว่า “ความจำเป็นทางการเงินอันเป็น ‘หัวใจ’ ของโลกมนุษย์ ก็ทำให้รัฐศาสตร์สารมีรูปร่างสมส่วนกับความงามของโลกปัจจุบัน วงการวิชาการต่างประเทศก็ไม่ได้อยู่ได้ด้วยจิตศรัทธา ความรู้ จึงเป็นสินค้าที่ต้องใช้เงินไปแลกซื้อเอามา ค่ากระดาษ ค่าพิมพ์ทุกอย่างเพิ่มไปตามเศรษฐกิจ” ส่วนวารสารธรรมศาสตร์ที่หยุดการตีพิมพ์ชั่วคราว ในช่วงปี

พ.ศ. 2544-2546 ก็กลับมาในปี พ.ศ. 2547 และ 2549 ปีละ 1 ฉบับเท่านั้นโดยไม่ได้บอกรายละเอียดของการหยุดไปในช่วงระยะเวลานี้

พอถึงช่วงพ.ศ. 2550 เป็นต้นมา เริ่มมีวารสารทยอยเกิดขึ้นใหม่พอสมควร เช่น วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ของคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วารสารปกครองท้องถิ่น ของวิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น วารสารการเมืองการปกครอง ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รัฐศาสตร์ปริทัศน์ ของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เอเชียพิจาร ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และรัฐศาสตร์นิเทศ ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

การเกิดขึ้นใหม่ของวารสารส่วนหนึ่งมาจากความต้องการและความจำเป็นในการหาพื้นที่ในการเผยแพร่ผลงานในระดับบัณฑิตศึกษา และการเสนอผลงานทางวิชาการของนักวิชาการที่ ซึ่งจำนวนของวารสารเดิมที่มีไม่มาก และในวารสารแต่ละเล่มก็มีพื้นที่สำหรับบทความไม่มากนัก วารสารที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเพื่อเป็นพื้นที่ให้กับบทความที่มีมากขึ้น ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับการเกิดขึ้นระบบเกณฑ์การประเมินวารสารสายสังคมศาสตร์ของ TCI ตั้งแต่ พ.ศ. 2551

ดังนั้นเองทั้งวารสารเก่าและใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ในแต่ละฉบับจะมีเนื้อหาที่หลากหลาย มีบทความหลายประเภท ทั้งบทความวิจัย

บทความวิชาการ และไม่มีการใช้แนวเรื่องหลักของแต่ละฉบับอีกต่อไป ส่วนปัญหาด้านการจัดการโดยเฉพาะเรื่องปัญหาด้านเงินทุน และปัญหาเรื่องการหาบทความมาลงไม่มีอีกต่อไป จากจำนวนผู้เขียนบทความที่มีมากขึ้น ส่วนปัญหาด้านต้นทุน ปัจจุบันนี้การจะตีพิมพ์บทความลงวารสารจะมีค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความให้แก่วารสารที่มีต้นทุนค่าใช้จ่าย การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจึงเป็นเรื่องที่มีเหตุผลเพื่อให้วารสารยังดำรงอยู่ได้

อีกมุมหนึ่งนอกจากวารสารที่เกิดขึ้นแล้ว การประเมินจาก TCI ซึ่งมีข้อบังคับเรื่องการได้ระดับของวารสารว่าต้องออกวารสารให้ตรงตามกำหนดเวลา นั่นก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วารสารที่ต้องการมีอันดับและอยู่ในระบบต้องทำตามกำหนดเวลา ขณะเดียวกันจำนวนผู้เขียนที่เพิ่มมากขึ้นก็ทำให้วารสารมีบทความมากขึ้นตามไปด้วยซึ่งต่างจากเดิมที่การออกวารสารนั้นมักจะไม่ค่อยตรงกับกำหนดการเท่าใดนักจากปัญหาดังที่กล่าวไปแล้ว ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2563) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มพื้นที่ทางวิชาการคือวารสารของคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่เดิมมี 2 วารสาร แต่ปิดตัวลงไป 1 วารสารช่วง พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2558 รัฐศาสตร์นิเทศก็กลับมาทำใหม่อีกครั้ง ซึ่งก็เป็นการเพิ่มพื้นที่ทางวิชาการให้กับผู้ที่ต้องการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากรัฐศาสตร์สารเพียงฉบับเดียวมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการที่มีมากขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

การเปลี่ยนผ่านความรู้รัฐศาสตร์ไทยในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ตามที่ผู้วิจัยแบ่งยุคของวารสารออกเป็น 3 ยุคนั้น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. ศึกษาการเปลี่ยนผ่านความรู้ด้านรัฐศาสตร์ในวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย ทั้ง 3 ยุคมีความแตกต่างกัน จากหลายปัจจัยที่ทำให้สภาพของความรู้ที่ปรากฏมีการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้น เช่น การเดินทางของความรู้ซึ่งเป็นผลมาจากวิทยาการด้านการติดต่อสื่อสารที่มีความทันสมัยแตกต่างกันในแต่ละยุค ส่งผลให้บทความที่เป็นเรื่องทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ในช่วงยุคแรกยังคงตามหลังความรู้ในระดับสากล ขณะที่ในช่วงยุคที่การติดต่อสื่อสารมีความก้าวหน้ามากขึ้นความรู้ที่ปรากฏอย่างเรื่องโลกาภิวัตน์ก็จะได้มีระยะห่างมากนักแบบในยุคที่ยังไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย การเดินทางของความรู้นอกจากอาศัยวิทยาการที่ก้าวหน้าแล้ว การนำเข้าความรู้จากบุคคลที่ไปศึกษาในต่างประเทศ ก็นำพาความรู้เข้ามาได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศนำเอาความรู้ที่เป็นเรื่องปรัชญาการเมืองร่วมสมัยเข้ามามากขึ้นและปรากฏเป็นบทความมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การวิเคราะห์การเมืองไทยเปลี่ยนแปลงจากการวิเคราะห์ทหารกับเมืองในยุคที่สอง มาเป็นการวิเคราะห์กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองรวมไปถึงบทความเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในด้านต่าง ๆ ภาพสะท้อนของ

ประชาธิปไตยที่เฟื่องฟูขึ้นมาสะท้อนออกมาในบทความเรื่องประชาสังคม และการมองเห็นความหลากหลายในสังคม

ปัจจัยด้านจำนวนของผู้เขียนบทความส่งผลต่อตัวบทความในวารสาร ทำให้มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากของแต่ละยุค ทั้ง 3 ยุค ถึงแม้ว่าในช่วงยุคแรกจะยังมีผู้เขียนไม่มากนักแต่ก็มีความพยายามในการทำวารสารออกมา พอช่วงยุคที่สองที่หลายวารสารปิดตัวลงไปซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาด้านการจัดการ และค่าใช้จ่ายในการจัดทำวารสาร ซึ่งทำให้ขอบข่ายของความรู้ถูกจำกัดไปโดยปริยาย พอเข้าสู่ช่วงยุคสุดท้าย การเกิดขึ้นขององค์กรอิสระ และเกณฑ์ทางวิชาการที่บทความเป็นส่วนหนึ่งในความจำเป็นทางวิชาการ ทำให้การเกิดขึ้นของวารสารใหม่เป็นจำนวนมาก เป็นการขยายพื้นที่ความรู้ให้มีความกว้างไกล มีเรื่องราวที่หลากหลาย ซึ่งส่วนนี้เองก็สัมพันธ์กับเรื่องของการจัดการและค่าใช้จ่ายของวารสาร ซึ่งในอดีตช่วง 2 ยุคก่อนหน้า วารสารจำเป็นจะต้องมีค่าตอบแทนให้กับผู้เขียนบทความ ซึ่งในยุคสุดท้ายผู้เขียนบทความจำเป็นจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่วารสารแทนด้วยนั้นภาระการแบกรับต้นทุนของวารสารจึงหมดไป และทำให้วารสารสามารถตีพิมพ์ได้อย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยด้านบริบททางการเมือง ในช่วงยุคที่การเมืองไทยมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น สังคมศาสตร์ปริทัศน์เป็นเพียงวารสารเดียวที่มีการวิพากษ์การเมือง ทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการปิดตัวลงในยุคแรก ทั้งที่การวิพากษ์

การเมืองเป็นสิ่งที่ช่วยให้เห็นมุมมองทางการเมืองได้มิติที่หลากหลาย นอกเหนือจากนั้นบทความที่กล่าวเรื่องทหารกับการเมืองก็เป็นการกล่าวถึงในช่วงยุคที่การเมืองไทยไม่ค่อยมีความวุ่นวายสักเท่าไร นั่นคือเมื่อหลังจกทหารไม่ได้เข้ามาอิทธิพลทางการเมืองแล้วจึงเริ่มการกล่าวถึงบ้าง ขณะที่ช่วงที่มีการปฏิรูปการเมืองด้วยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ประชาชนมีส่วนร่วมครั้งแรก ก็มีบทความเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ รวมถึงการกระจายอำนาจ และการให้ความสำคัญของท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า พอมิรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 และ 2560 กลับไม่ค่อยมีเรื่องเหล่านี้เท่าใดนัก นั่นอาจเป็นเพราะภาพรวมของรัฐธรรมนูญไม่ได้มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก ขณะที่บทความในวารสารช่วงยุคหลังสุดในงานวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์การเมืองกับทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ กับบทความประเภทที่เกี่ยวกับการศึกษาการเมืองท้องถิ่นมีเพิ่มมากขึ้น

2. ปัญหาของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทย ก็เป็นอีกด้านหนึ่งของการทำให้วารสารวิชาการมีสภาพของการดำรงอยู่ที่เป็นปัญหา ตั้งแต่เรื่องการหาผู้เขียนบทความมาลงวารสารในยุคแรกหลังจากการออกวารสารมาได้สักระยะหนึ่งทำให้วารสารไม่สามารถออกได้ตามเวลาที่กำหนดเนื่องจากบทความมีจำนวนไม่พอที่จะรวมเล่มออกมาเป็นวารสารได้ ผู้เขียนบทความมีเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่พยายามเขียนบทความเพื่อให้วารสารยังคงอยู่แต่ด้วยมีจำนวนน้อย กับภาระหน้าที่อื่น ทำให้ผู้เขียนบทความน้อยลงไปอีกที่จะ

เสียสละเวลามาเขียนบทความที่อาจจะไม่ได้ผลตอบแทน ปัญหานี้เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจนถึงการเริ่มมีเกณฑ์ทางวิชาการสำหรับงานวิชาการประเภทบทความทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ทางวิชาการอย่างมหาศาล ส่งผลให้นอกจากมีผู้เขียนบทความมากขึ้น วารสารที่เกิดขึ้นใหม่ก็มีมากขึ้นตามไปด้วย

ปัญหาด้านเงินทุนในการจัดการวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยเป็นความแตกต่างที่เห็นได้ชัดส่งผลต่อการจัดการเป็นอย่างมาก ในช่วงยุคแรกของการวิจัยนี้ วารสารที่มีเจ้าของเป็นมหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนจากทั้งมหาวิทยาลัย และบางวารสาร บางฉบับก็ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ประมาณหนึ่งซึ่งก็อาจจะช่วยในเรื่องต้นทุนการจัดพิมพ์ แต่ก็ไม่ได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะพอมีเงินทุนอยู่บ้างก็ตาม พอเข้าสู่ยุคที่สองของงานวิจัยเป็นที่ชัดเจนว่า นอกจากไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกแล้ว งบประมาณที่ได้รับก็ลดน้อยลงไปเป็นผลทำให้หลายวารสารต้องหยุดการผลิตออกมา หรือไม่ก็หาทางลดต้นทุนการผลิต นอกจากนั้นแล้วยังมีส่วนของการให้ค่าตอบแทนผู้เขียนบทความในบางวารสารด้วย เมื่อสู่ยุคที่สาม โดยเฉพาะหลังจาก ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา การมีหลักเกณฑ์ระเบียบทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบทความทางวิชาการ ทำให้การเปลี่ยนผ่านรูปแบบของวารสารเป็นภาพที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก หลายมหาวิทยาลัยต้องสร้างวารสารทางวิชาการขึ้นมาใหม่เพื่อให้เป็นพื้นที่ทางวิชาการที่ตอบสนองต่อความต้องการเนื่องจากวารสารวิชาการแต่เดิมมีจำนวนอยู่น้อยมาก การเกิดขึ้นของวารสารใหม่ๆ ก็ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่ง รวมทั้งการ

มีค่าธรรมเนียมในการลงทะเบียนบทความก็มีส่วนช่วยให้วารสารไม่ต้องแบกรับต้นทุน และยังมีรายได้สำหรับการจัดพิมพ์วารสาร ความแตกต่างอีกด้านในเชิงค่าใช้จ่ายนั้นคือ ในยุคที่หนึ่งและสองนั้น ก่อนที่จะนำบทความลงวารสารจะมีเพียงบรรณาธิการเท่านั้นที่เป็นผู้ที่ประเมินว่าบทความไหนเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นหน้าที่แต่เดิม ต่างกับในปัจจุบัน การจะลงบทความในวารสารต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาเป็นผู้ประเมินบทความก่อนการรวบรวมลงวารสาร นั่นก็เป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายของทางวารสารแต่การได้ค่าธรรมเนียมก็เป็นส่วนช่วยให้วารสารยังดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่มาแล้วนั้นก็มีเพียงไม่กี่ชิ้น และไม่ครอบคลุมทั้งหมดเนื่องจากทั้งจำนวนของบทความ การไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลทั้งหมดทำให้เป็นข้อจำกัดเป็นอย่างมาก การศึกษาวิจัยของ อันนิการ์ บุปผา เมื่อพ.ศ. 2547 ก็ทำในส่วนของการศึกษาเชิงปริมาณของบทความแต่ละประเภทในวารสารช่วง พ.ศ. 2536-2545 เท่านั้น การขยายพื้นที่ของการศึกษาให้ครอบคลุมทุกมิติของวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์จึงยังไม่มี แม้กระทั่งการศึกษาวิจัยนี้ของผู้วิจัยก็ตาม ก็ยังไม่ได้ศึกษาในเชิงปริมาณอย่างละเอียด สาเหตุส่วนหนึ่งเพราะขอบข่ายขององค์ความรู้รัฐศาสตร์ตั้งแต่ระดับสากลถึงองค์ความรู้รัฐศาสตร์ไทยมีขอบข่ายที่กว้างไกลหลายมิติ ขอบข่ายในแต่ละช่วงเวลาก็มีความแตกต่างกันตามแต่ละยุคสมัย ทำให้ยังมีส่วนที่ยังไม่ได้นำมาใช้ศึกษาอีก การเกิดขึ้นใหม่ของวารสารวิชาการจำนวนมากถึงแม้จะเพิ่มพื้นที่ทางวิชาการได้แล้วก็ตามแต่จาก

เกณฑ์ทางวิชาการทำให้บทความมีลักษณะแตกต่างกันออกไปจากที่เคยเป็น จากเดิมผู้ที่เขียนบทความอาจจะเขียนด้วยความสมัครใจ มีความพยายามในการสื่อสารความรู้ออกสู่สาธารณะ กับความจำเป็นทางวิชาการ ความลุ่มลึกของการเขียนอาจจะมีความแตกต่างกันก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวารสารวิชาการด้านรัฐศาสตร์มีเพียง 9 วารสาร ที่ผู้วิจัยเลือกแล้วน่าจะพอที่สะท้อนภาพของการเปลี่ยนผ่านความรู้รัฐศาสตร์มาได้ประมาณหนึ่ง หากแต่ในปัจจุบันมีวารสารวิชาการเกิดขึ้นมากมาย หลายวารสารไม่ได้จำกัดเนื้อหาเพียงแต่ด้านเดียว แต่มีเนื้อหาหลายด้าน เช่นวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมีเนื้อหาของบทความทางด้านรัฐศาสตร์อยู่ไม่มากนัก แต่การศึกษาไปในวารสารเหล่านั้น อาจจะทำให้เห็นภาพของการแผ่ขยายพื้นที่ทางวิชาการได้อีก ขณะที่บางวารสารที่มีอายุพอสมควรแต่ผู้วิจัยไม่เลือกมาใช้ในการศึกษาวิจัยเนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้นั้น ถ้ามีผู้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ก็เป็นการดีที่จะนำมาศึกษาแยกเฉพาะได้อีกว่าเป็นอย่างไร

ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. วารสารวิชาการที่มีความเก่าแก่สามารถที่จะนำมาศึกษาถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองของแต่ละช่วงยุคของการเมืองไทยได้ว่ามีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นบ้าง

2. บทความในวารสารแต่ละช่วงเป็นภาพสะท้อนองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถนำไปศึกษาถึงเรื่องราวที่เป็นประเด็นทางสังคมแต่หลายเรื่องไม่ค่อยปรากฏในวารสารว่าเหตุใดถึงไม่ได้รับความนิยมในเรื่องนั้นๆ ในการเขียนเป็นบทความ

3. บทความในวารสารที่เลือกมาศึกษายังมีอีกหลายด้านที่ผู้วิจัยศึกษาไม่ได้นำมาศึกษาอย่างละเอียดเฉพาะด้านอาจจะนำมาศึกษาแยกเฉพาะด้านให้ละเอียดมากขึ้นได้สำหรับผู้ที่ต้องการทราบเส้นทางของความรู้ในด้านนั้น

4. บทความที่เป็นเรื่องท้องถิ่นยังสามารถนำมาศึกษาได้อีกในประเด็นสำหรับท้องถิ่นที่ยังมีอีกหลายมิติที่แตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นที่มีความต้องการแตกต่างกันได้อีก

เอกสารอ้างอิง

- กมล สมวิเชียร. (2509). บรรณารักษกรรม. วารสารสังคมศาสตร์ 4(1), 1-2.
เกษม อุทยานิน. (2504). ปฐมบรรณาน. วารสารสังคมศาสตร์. 1(1), 1-2.

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2512). บรรณาธิการแถลง. *วารสารสังคมศาสตร์* 6(1), 1-2.
- ชาญชัย อึ้งภากรณ์. (2508). บรรณาธิการแถลง. *วารสารสังคมศาสตร์* 3(1), 1-2.
- ไชยันต์ ไชยพร (2543). บทบรรณาธิการ. *วารสารสังคมศาสตร์*, 31, 1.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2547). บทบรรณาธิการ. *วารสารสังคมศาสตร์*, 35, 2-3.
- ธเนศ กองประเสริฐ. (2540). บทบรรณาธิการ. *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 19, 1-2.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2548). บทบรรณาธิการ. *รัฐศาสตร์สาร*, 26, 5.
- นิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2514). บทบรรณาธิการ. *วารสารธรรมศาสตร์* 1(1), 1-2.
- ระดม วงษ์น้อย. (2515). บทบรรณาธิการ. *รัฐศาสตร์สาร* 1(1), 1-2.
- รังสรรค์ ฐานะพรพันธุ์. (2536, ธันวาคม 17). ชีวิตบรรณาธิการ. *ผู้จัดการรายวัน*, หน้า 3.
- เสน่ห์ จามริก, พงศ์เพ็ญ ศกุนตาท้าย และมณีมัย รัตนมณี. (2508). บทแถลง. *รัฐศาสตร์นิเทศ*. 2(4), 2-3.
- สุลักษณ์ ศิวลักษณ์. (2506). บทบรรณาธิการ. *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* 1(1), 1-2.
- อันนิการ์ บุปผา. (2547). *การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารทางด้านรัฐศาสตร์ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2536-2545*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัมภาษณ์
- ไชยันต์ ไชยพร. (2563). สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2563.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2563). สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2563.